

יחידת הוראה מס' 10

הנושא: אלקטרוסטטיקה - כוחות חשמליים

א. נושאי ההוראה:

1. חוק קולון
2. חוק גאוס
3. שדה חשמלי

ב. חומר קריאה:

1. Sears & zemansky's, "UNIVERSITY PHYSICS" 10th edition 2000, pp. 669-730.

ג. מילות מפתח:

מטען חיובי/שלילי, קולון, כוח חשמלי, שדה חשמלי, מעטפת גאוס, שטף, קבוע דיאלקטרי יחסי.

ד. שאלות רלוונטיות ממבחנים:

שאלה 1	עמוד 2
שאלה 2, 1	עמוד 6
שאלה 5 (א, ב)	עמוד 11
שאלה 5 (רק שדה)	עמוד 14
שאלה 4א	עמוד 20
שאלה 3א	עמוד 22
שאלה 4א	עמוד 27

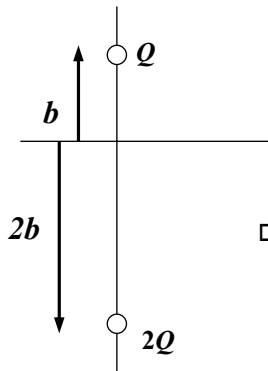
ה. נתונים:

$$1.6 \cdot 10^{-19} \text{ C} = e \text{ מטען האלקטרון}$$

$$9 \cdot 10^{-31} \text{ kg} = m_e \text{ מסת האלקטרון}$$

$$1.6 \cdot 10^{-27} \text{ kg} = m_p \text{ מסת הפרוטון}$$

שאלות ליחידת הוראה 10 – כוחות חשמליים

תרשים 10-1

1. בתרשים 10-1 הנתונים הם: $Q=10^{-6}C, b=0.1m$.

א. חשבו/י את הכוח שפועל על חלקיק Q (גודל וכיוון).

ב. מה הכוח שיפעל על חלקיק $2Q$ אם יוחלף מטען Q

במטען שלילי $10^{-6}C$?

ג. מה הכוח שיפעל על מטען Q שלישי שיונח על ראשית הצירים

(לפי התנאים שבסעיף א')?

2. שני חלקיקים נקודתיים שמטענם $q_1 = 2 \cdot 10^{-8} C$,

$q_2 = 1.2 \cdot 10^{-9} C$ נמצאים במרחק $5cm$ אחד מהשני. היכן

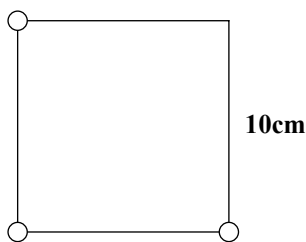
יש למקם גוף שלישי שטעון במטען כלשהו ע"מ שסך כל הכוחות הפועלים עליו יתאפס?

3. שני חלקיקים טעונים במטען $Q = 10^{-9} C$ כל אחד, ונמצאים במרחק $8cm$ אחד מהשני,

בתוך

תווך דיאלקטרי בעל מקדם $K_d=4$. מה הכוח השקול שיפעילו על חלקיק שלישי הממוקם

במרחק $5cm$ מכל אחד מהם ומטענו $q = 5 \cdot 10^{-11} C$?

תרשים 10-2

4. שלושה מטענים בעלי $10^{-8}C$ כל אחד, ממוקמים על

שלוש פינות של ריבוע (תרשים 10-2).

א. מה הכוח השקול שיפעילו על חלקיק רביעי

שטעון $10^{-9}C$ ונמצא על הפינה הרביעית?

ב. מה יהיה הכוח השקול אם המטען שבאלכסון

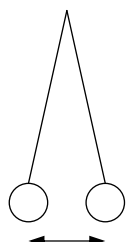
יוחלף למטען שלילי של $10^{-8}C$?

5. בגרם אחד של מימן יש 10^{23} אטומים (כל אחד מכיל פרוטון אחד ואלקטרון אחד). אם היינו

מרכזים את כל האלקטרונים בקוטב הצפוני של כדור-הארץ ואת כל הפרוטונים בקוטב

הדרומי (רדיוס כדור-הארץ כ- 6000 ק"מ), איזה כוח משיכה היה בניהם (כלומר איזה כוח

צריך ע"מ להחזיק אותם במקום)?

תרשים 10-3

6. שני כדורים זעירים שמסת כל אחד מהם 10 גרם,

תלויים מנקודה משותפת בשני חוטים דקים שאורכם 60 ס"מ,

טוענים כל כדור בנפרד והם מגיעים לשיווי משקל במרחק

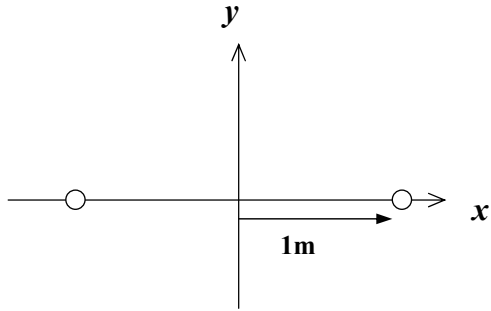
10 ס"מ אחד מהשני (תרשים 10-3). אם המטען שעל אחד

הכדורים הוא $q_1 = 4 \cdot 10^{-5} C$ מה המטען על הכדור השני?

7. אלקטרון נע סביב פרוטון. נניח שהתנועה היא מעגלית במהירות אחידה וברדיוס $R = 5.3 \cdot 10^{-11} \text{ m}$. **מה צריכה להיות מהירות האלקטרון** כדי שלא ייפול אל הפרוטון?

8. שדה חשמלי מאיץ אלקטרון בתאוצה של $a = 10^8 \frac{\text{m}}{\text{sec}^2}$ בכיוון ציר x חיובי. **מהי עוצמת**

השדה וכיוונו?

תרשים 10-4

9. שני מטענים שווים (q) ממוקמים במרחק שווה (1m)

מציר ה- y כמתואר בתרשים 10-4. בטא/י את

השדה בכל נקודה על ציר ה- y :

א. אם שני המטענים שווי סימן.

ב. אם שני המטענים שוני סימן.

10. חלקיק שמסתו 2.5 גרם, מרחף ללא תנועה בשדה

שעוצמתו $E = 10^5 \text{ N/C}$ כלפי מטה. **מה המטען של החלקיק?**

11. מה **השדה** שיוצרים המטענים בתרשים 10-2 (כל אחד 10^{-8} C) בפינה הריקה של הריבוע?

12. אלקטרון משוחרר מהלוח השלילי של קבל לוחות במנוחה, ומגיע ללוח החיובי כעבור

$3 \cdot 10^{-8} \text{ sec}$, נתון כי המרחק בין הלוחות הוא 9 מ"מ.

א. מה **עוצמת השדה החשמלי** בין הלוחות הקבל?

ב. מה **המהירות** בה פוגע האלקטרון בלוח החיובי?

13. בתרשים 10-5 מתואר קבל לוחות שמסיט אלקטרון ממסלולו ע"י הפעלת שדה במאונך

לכיוון התנועה המקורי. נתון כי: מהירות האלקטרון ההתחלתית היא $v_0 = 10^8 \frac{\text{m}}{\text{sec}}$, אורך

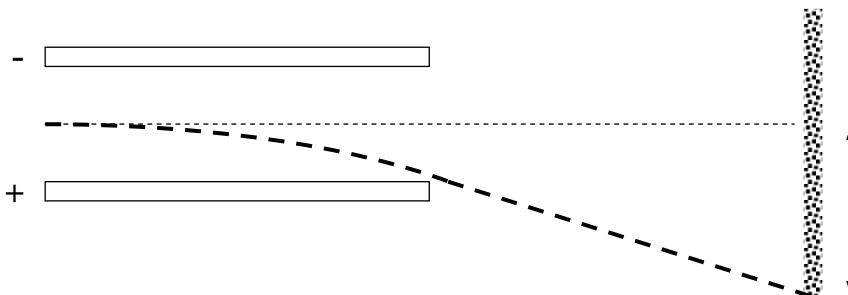
כל לוח 10 cm , המרחק בין הלוחות 5 cm .

א. מה **השדה המקסימלי** שיאפשר לאלקטרון לצאת מבין הלוחות (בלי שיפגע באחד

מהלוחות)?

ב. אם מציבים מסך במרחק 10 cm מקצה הלוחות (כמתואר בתרשים), **בכמה יסיט השדה**

המקסימלי את נקודת הפגיעה של האלקטרון בלוח (מהמרכז)?

תרשים 10-5

14. נתון כדור מבודד (רדיוס R) טעון במטען Q , בטא/י את השדה $E(r)$:

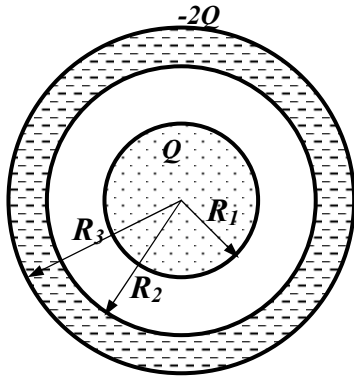
א. כאשר $r < R$

ב. כאשר $r > R$

15. מצא/י ע"פ חוק גאוס, את הביטוי לשדה החשמלי כפונקציה של המרחק:

א. בסביבת תיל טעון אינסופי

ב. בסביבת לוח טעון אינסופי

תרשים 10-6

16. נתונה מערכת המעטפות הבאה:

כדור (R_1), מבודד וטעון במטען Q ,

ומעטפת (R_2, R_3) מוליכה וטעונה

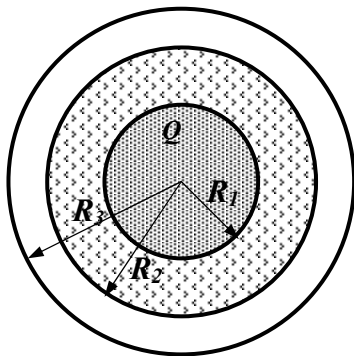
במטען $-2Q$, ובניהם ריק (תרשים 10-6)

בטא/י את השדה בכל נקודה לפי r .

17. נתונה מערכת המעטפות הבאה:

כדור (R_1), מוליך וטעון במטען Q , ומעטפת (R_2, R_3) מוליכה ולא טעונה, ובניהם ריק. בטא/י

את השדה בכל נקודה לפי r .

תרשים 10-7

18. נתונה מערכת המעטפות הבאה:

כדור (R_1), מבודד וטעון במטען Q ,

ומעטפת (R_2, R_3) מוליכה ולא טעונה

ובניהם תווך דיאלקטרי K_d . (תרשים 10-7).

בטא/י את השדה בכל נקודה לפי r .

19. נתונים שני לוחות זהים הטעונים במטענים

Q , ו- $-Q$ (שווי גודל ושוני סימן). שטח כל לוח

נתון - A .

א. חשבי את השדה בין הלוחות, כשבניהם ריק.

ב. חשבי את השדה בין הלוחות, אם הוכנס בניהם חומר דיאלקטרי K_d . (תרשים 10-8).

ג. חשבי את צפיפות המטען על-פני החומר הדיאלקטרי (ניתן להיעזר במעטפת גאוס).

תרשים 10-8

תשובות לשאלות יחידת הוראה מס' 10 – כוחות חשמליים

1. א. $0.2N$ כלפי מעלה
ב. $0.2N$ כלפי מעלה
ג. $0.45N$ כלפי מטה

2. יש למקמו בהמשך הישר שבין המטענים (בצד של q_2) במרחק 1.622 ס"מ.

$$\frac{2.16 \cdot 10^7 N}{A} \quad .3$$

4. א. $1.723 \cdot 10^5 N$
ב. $8.228 \cdot 10^6 N$

$$16,000N \quad .5$$

$$Cq_2 \quad 2.32 \cdot 10^{10} \quad .6$$

$$v_e \quad 2.2 \cdot 10^6 \text{ m/sec} \quad .7$$

$$E \quad 5.625 \cdot 10^4 \text{ N/C} \quad .8$$

בכיוון x שלילי.

$$E \quad \frac{2k q y}{1 - y^2 \frac{3}{2}} \quad .9$$

$$E \quad \frac{2k q}{1 - y^2 \frac{3}{2}} \quad .10$$

$$2.5 \cdot 10^7 C \quad .11$$

$$17228 \text{ N/C} \quad .12$$

$$112.5 \text{ N/C} \quad .13$$

$$600,000 \text{ m/sec} \quad .14$$

$$E_{\max} \quad 281250 \text{ N/C} \quad .15$$

ב. 7.5 cm

14. א. $E(r) = \frac{kQr}{R^3}$

ב. $E(r) = \frac{kQ}{r^2}$

15. א. $E(r) = \frac{2k}{r}$ (λ – צפיפות מטען ליח' אורך בתיל)

ב. $E = 2\pi k$ (σ – צפיפות מטען ליח' שטח בלוח)

16. כאשר: $r < R_1$ $E(r) = \frac{kQr}{R^3}$

כאשר: $R_1 < r < R_2$ $E(r) = \frac{kQ}{r^2}$

כאשר: $R_2 < r < R_3$ $E(r) = 0$

כאשר: $R_3 < r$ $E(r) = \frac{kQ}{r^2}$

17. א. Q מטענים יהיו מפוזרים על פני מעטפת הכדור המוליך (R_1)

($-Q$) מטענים יהיו מפוזרים על פני השטח הפנימי של המעטפת (R_2)

Q מטענים יהיו מפוזרים על פני השטח החיצוני של המעטפת (R_3)

ב. כאשר: $r < R_1$, וגם כאשר $R_2 < r < R_3$ $E(r) = 0$

כאשר: $R_1 < r < R_2$, וגם כאשר $R_3 < r$ $E(r) = \frac{kQ}{r^2}$

18. התשובה זהה לתשובה 16, למעט כאשר $R_1 < r < R_2$ ששם $E(r) = \frac{kQ}{K_d r^2}$

19. א. $E = 4\pi k$

ב. $E = \frac{4\pi k}{K_d}$

ג. $\frac{1}{K_d}$